

Guide för handledning och bedömning

Verksamhetsförlagd utbildning C

Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshem, erfarenhetsbaserat

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Innehåll

Ramverk för VFU – en översikt	3
Introduktion	3
Tre domäner av lärares kompetens	4
Två perspektiv på yrkeslärande	4
Mål för VFU C	6
Didaktisk/Metodisk kompetens	6
Didaktisk/Metodisk kompetens	8
Relationell/Kommunikativ kompetens	10
Analytisk/Reflekterande kompetens	12

Ramverk för VFU – en översikt

Introduktion

I *Grundläroprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshem, erfarenhetsbaserat 120 hp*, (LGFRE) ingår 11 hp verksamhetsförlagd utbildning (VFU) fördelade på tre korta VFU-kurser (VFU A, B och C).

- VFU A och B förläggs i samma fritidshem med VFU-handledare behörig för arbete i fritidshem under termin 1 och 2.
- VFU C genomförs integrerad i kursen för det valbara praktisk-estetiska ämnet under termin 3 och förläggs hos behörig lärare i det aktuella ämnet i grundskolans F-åk 6.

Den här guiden omfattar målen för VFU C.

Målen för vad studenten förväntas lära sig under VFU är skrivna utifrån en tanke om progression baserat på tre års yrkeserfarenhet på minst halvtid varav två år sammanhängande. Samtliga mål sorteras under tre domäner: *Didaktisk/Methodisk kompetens*, *Relationell/Kommunikativ kompetens* och *Analytisk/Reflekterande kompetens*. Målen sorteras även under två olika perspektiv på yrkeslärande – *Deltagarperspektiv* och *Åskådarperspektiv* – varifrån studentens lärande och kompetens i VFU kan beskrivas, utformas och bedömas.

För samtliga kursmål gäller underkänd eller godkänd nivå. För att få godkänt på kursen krävs att alla mål är uppnådda.

Tre domäner av lärares kompetens

För att kunna begreppsliggöra kompetensen och kunna skapa förutsättningar för att bättre stödja och bedöma studentens yrkeslärande, har vi valt att dela in de mål som studenten ska tillägna sig under VFU i tre ömsesidigt beroende domäner: Didaktisk/Metodisk, Relationell/Kommunikativ och Analytisk/Reflekterande kompetens.

Domän 1: Didaktisk/Metodisk kompetens

En av grundstenarna inom domänen består av ämneskompetens. En student som tar examen på vår lärarutbildning måste både ha, kunna använda sig av och vidareutveckla sitt ämneskunnande. Kompetensen ska vara både bred och djup samt visa sig i studentens praktiska handlingar. Det räcker emellertid inte med att ha goda ämneskunskaper. En viktig dimension av kompetensen inom området handlar om förmågan att skaffa kunskap om elevens erfarenheter, kunskaper, intressen och behov. En skicklig lärare förmår integrera sin förståelse av ämnet/innehållet med kunskaper om eleverna, för att sedan ta beslut om mål för lärandet samt välja organisation för verksamheten, lärandeaktiviteter, material eller andra resurser som gynnar såväl individuellt som kollektivt lärande.

Domän 2: Relationell/Kommunikativ kompetens

Färdigheter och förmågor inom denna domän handlar i stor utsträckning om kommunikation. En skicklig lärare kan gå in i ett lyhört samspel med individuella elever och grupper av elever och kollegor. Grundläggande i kommunikationen är att den bygger på respekt och att den möjliggör inflytande och delaktighet. För att få till stånd gynnsamma läroprocesser måste en lärare kunna etablera och upprätthålla förtroendefulla relationer med eleverna men också utöva ledarskap. Slutligen måste hen kunna visa medvetenhet om hur styrdokumentens grundläggande värden relaterar till det egna förhållningssättet.

Domän 3: Analytisk/Reflekterande kompetens

I denna domän av lärares yrkeskompetens handlar förmågor och färdigheter om att kunna reflektera över och analysera sina personliga erfarenheter, andras systematiserade erfarenheter (teoretiska argument) och personliga värderingar (etiska argument). I Skollagen § 5 står att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. En erfarenhet är beprövad först när den systematiskt granskats, utvärderats och kritiskt diskuterats. Det räcker alltså inte med att referera till individuella erfarenheter eller ”sunt förnuft”.

En student på vår lärarutbildning kan koppla de egna handlingarna och de egna värderingarna till andras erfarenheter, styrdokument och vetenskapliga teorier. Hen har också beredskap för att ompröva egna värderingar. I kompetensen ingår inte bara ambitionen att reflektera kring, påverka och utveckla den egna verksamheten, utan också viljan att delta i kollektiv utveckling av skolan.

Iakttagelser och erfarenheter måste därför kunna kommuniceras, diskuteras och ifrågasättas tillsammans med andra, i kollegier, arbetslag eller andra pedagogiska forum. De egna intentionerna måste kunna balanseras mot faktiska villkor för verksamheten, samtidigt som läraren visar vilja att påverka villkoren och därmed utvidga handlingsutrymmet.

Två perspektiv på yrkeslärande

Lärarutbildningen vid Linnéuniversitetet har valt att beskriva lärandet inom de tre kompetensdomänerna utifrån två positioner – *deltagarperspektivet* och *åskådarperspektivet*. Det ska här betonas att båda perspektiven på yrkeslärande är

lika viktiga att hantera i en lärarutbildning, men de uppgifter som studenten ska genomföra för att uppnå målen kan utformas och bedömas på olika sätt. För att tydliggöra detta anges i bedömningskriterierna vilket perspektiv som dominerar lärandet inom varje mål.

Deltagarperspektivet

Enligt detta perspektiv är meningen med VFU att föra in studenten i en yrkespraktik och i en yrkesgemenskap. Här finns kunnande och expertis och kompetensen växer ju längre ”in” man kommer i verksamheten. I det här perspektivet är VFU-handledaren en förmedlare av den ofta outtalade eller tysta kunskap som anses giltig, och den huvudsakliga uppgiften för VFU-handledaren är att agera modell och att hitta lagom svåra uppgifter åt studenten allteftersom denna växer in i yrkesrollen. För att kunna bedöma studentens kunnande måste därför hans handlingar observeras. Inom detta perspektiv är det viktigt att studenten får tillfälle att under VFU-perioden ”bada” i yrkespraktiken och verkligen delta i den.

Åskådarperspektivet

I detta perspektiv på yrkeslärande är det viktigt att studenten ges tillfällen att pröva på eller bevittna typiska situationer i yrket som därefter får utgöra exempel och underlag för reflektion. Centralt är att kunna distansera sig från verksamheten för att så att säga ”få syn på den” och på de underliggande värderingar och mönster som styr den. VFU-handledarens uppgift är i detta perspektiv att stödja studenten i problematisering och reflektion kring yrket och handledarrollen innebär till stor del att vara en kritisk samtalspartner. Om praktiksituationen är väl fungerande eller inte, har ingen avgörande betydelse, eftersom i princip alla situationer kan utgöra en grund för reflektion. Någon ”rätt” eller ”riktig” yrkesutövning existerar inte och poängen med att vistas i yrkesfältet är att se många olika situationer i avsikt att kritiskt granska och problematisera dessa.

Det handlar, kort och gott, om att ställa sig *bredvid* och försöka förstå verksamheter genom att betrakta och försöka analysera dem.

I matriserna nedan anges vilket perspektiv som dominerar lärandet inom varje mål. De olika perspektiven symboliseras av två olika bilder:

Deltagarperspektiv

Åskådarperspektiv

I matrisen har målen kompletterats med en beskrivning av underkänd- och godkändnivån samt förslag på frågor som kan ställas kring studentens kunnande.

Mål för VFU C

	D₁ Kunna formulera tydliga lärandemål som är ändamålsenliga samt anpassade och begripliga för eleverna.
Underkänd	Studenten formulerar endast undantagsvis tydliga mål eller väljer mål som inte är ändamålsenliga och anpassade till eleverna.
Godkänd	Studenten formulerar tydliga lärandemål som är ändamålsenliga och anpassade till eleverna och som tar hänsyn till grupper av elever eller individer. Studenten formulerar tydliga lärandemål och för en genomtänkt argumentation kring ändamålen och lämpligheten inför eleverna.

Studenten måste ges möjlighet att utveckla kompetens i att formulera mål som är ändamålsenliga och anpassade för eleverna i sitt praktisk-estetiska ämne. I aktiviteter som planeras av studenten behöver hen träna sig i att ställa frågan: VAD är det eleverna ska lära sig genom denna aktivitet? Det handlar också om att inför elever och VFU-handledare kunna argumentera för sina val. På vilket sätt framstår dessa mål som ändamålsenliga och rimliga till den aktuella elevgruppen?

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Vad har studenten för avsikt att eleverna ska lära sig med aktiviteten?
- Förmår studenten formulera tydliga mål som är utvärderingsbara?
- Vilka argument har studenten för de olika val som görs?
- Är målen anpassade till elevens/elevgruppens erfarenheter, behov och skilda förutsättningar?

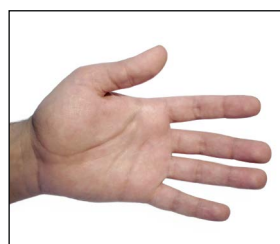
	D2 Kunna anpassa val av metoder, aktiviteter, materiel och andra resurser i förhållande till lärandemål och aktuell elevgrupp.
Underkänd	Studenten anpassar inte metoder, aktiviteter, materiel och andra resurser (t.ex. digitala) i förhållande till lärandemål och/eller till aktuell elevgrupp.
Godkänd	Studenten väljer och anpassar metoder, aktiviteter, materiel och andra resurser (t.ex. digitala) som erbjuder skillnader i lärande mellan enskilda elever eller grupper.

Målet handlar om att, under lekfulla och kreativa former, ta vara på det praktisk-estetiska ämnets potential att stimulera elevers lust att lära. Utifrån kunskapsinnehållet och genom att skaffa sig en uppfattning om elevernas intressen, erfarenheter, behov och förutsättningar samt skilda sätt att lära skapar studenten förutsättningar för meningsfulla lärprocesser. När studenten väljer aktiviteter, materiel och andra resurser sker hela tiden överväganden mellan de intentioner som finns om lärande och den individuella eleven/grupper av elever.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- På vilket sätt är valda aktiviteter, materiel och andra resurser ändamålsenliga för lärandemålen?
- Hur anpassar studenten undervisningen utifrån elevernas intressen, erfarenheter, behov och skilda förutsättningar?
- På vilket sätt ger de valda aktiviteterna en chans till varierat deltagande hos eleverna?

Didaktisk/Methodisk kompetens

	D₃ Kunna visa förmåga att observera, dokumentera och analysera elevers lärande och utveckling i förhållande till formulerade lärandemål.
Underkänd	Studenten anpassar inte observationer/dokumentation/analyser av elevernas lärande och utveckling i förhållande till formulerade lärandemål.
Godkänd	Studenten planerar för och genomför observationer/dokumentation/analyser som är anpassade till elevernas lärande och utveckling i förhållande till formulerade lärandemål, samt beskriver hur hen kommer att använda resultaten från utvärderingen i kommande planering.

Målet handlar om betydelsen av att kunna observera, dokumentera och analysera elevers utveckling och lärande. Studenten ska kunna bedöma vilka förutsättningar som finns i verksamheten för att eleverna ska kunna lära samt hur dessa förutsättningar kan påverkas i en gynnsam riktning.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Hur använder studenten sig av observation, dokumentation och analys?
- På vilket sätt använder studenten sig av observation, dokumentation och analys som underlag för utveckling av sin undervisning?
- Hur har observationer, dokumentationer och analyser en koppling till lärandemålen?

	<p>D4 Kunna reflektera över vikten av att känna till elevernas erfarenheter, kunskaper, förutsättningar och skilda sätt att lära.</p>
<p>Underkänd</p>	<p>Studenten uppvisar en bristande förståelse för varför det är viktigt att ha kännedom om elevernas tidigare erfarenheter, kunskaper, förutsättningar och skilda sätt att lära. Studenten saknar helt sådan kännedom och vet inte hur hen kan skaffa sig sådan information.</p>
<p>Godkänd</p>	<p>Studenten uppvisar en omfattande förståelse för varför det är viktigt att känna till elevernas tidigare erfarenheter, kunskaper, förutsättningar och skilda sätt att lära. Studenten beskriver flera tillvägagångssätt för att få sådan information, uppvisar en omfattande förståelse för sådana aspekter och förmår använda sig av dessa i val av aktiviteter och innehåll.</p>

Att arbeta som lärare i ett praktisk-estetiskt ämne innebär att kunna reflektera över elevernas skilda erfarenheter, kunskaper och förutsättningar för att lära. Det handlar också om att kunna möta elevers olika sätt att lära. Studenten bör visa förståelse för vikten av att ta utgångspunkt i elevernas erfarenheter och intressen och se det som en tillgång i undervisningen.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- På vilket sätt ger studenten exempel på hur elevers erfarenheter kan tillvaratas i undervisningen?
- Hur möter studenten elevers olika förutsättningar och skilda sätt att lära?

Relationell/Kommunikativ kompetens

	R₁ Kunna bemöta elever och kollegor på ett sätt som överensstämmer med de grundläggande värderingarna i skolans styrdokument.
Underkänd	Studenten bemöter inte elever och kollegor på ett sätt som överensstämmer med de grundläggande värderingarna i skolans styrdokument.
Godkänd	Studenten skapar kontakt och utvecklar relationer med elever på sätt som är ändamålsenliga och ger elever möjlighet att lära och växa i förhållande till skilda bakgrunder och behov. Det finns hos studenten en tydlig vilja till och strävan efter att elever ska känna att möjligheten till kontakt och dialog alltid finns. Studenten visar prov på samarbete med kollegor.

Målet inrymmer studentens förmåga att bemöta elever och kollegor samt främja relationer som är positiva i utbildningssyftet. Det innebär att studenten värdesätter samtal med elever och visar nyfikenhet och vilja att kommunicera med dem. Den egna personen är ett viktigt verktyg för att utveckla en känsla för vilka olika sätt att etablera en relation som är lämplig, beroende på sammanhanget och eleven. Studenten måste utveckla ett omdöme för var gränsen går mellan personligt och privat samt hur auktoriteten kan upprätthållas samtidigt som omsorgen om eleverna betonas. Sättet att arbeta för att bemöta och upprätthålla relationer med elever är avgörande för en professionell lärare.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Hur knyter studenten kontakter med alla elever?
- Försöker studenten etablera relationer till alla elever?
- På vilket sätt ser studenten elever som befinner sig i utkanten av gemenskaper?
- Hur hanterar studenten olika relationer med elever samtidigt som ledarskapet upprätthålls?
- Hur bemöter studenten kollegor?

	<p>R₂ Kunna visa ledarskap och professionellt förhållningssätt.</p>
<p>Underkänd</p>	<p>Studenten skiljer inte på rollen som kamrat och lärare, visar bristande förmåga att samla och leda en grupp.</p>
<p>Godkänd</p>	<p>Studenten har förmåga att växla mellan roller och har inga problem att återta ledarrollen. Visar förmåga att samla och leda grupper i de situationer som krävs för yrkesutövningen.</p>

Att organisera verksamheten både för elevernas fria tid och inom den obligatoriska undervisningen kräver olika slags ledarskap. På båda dessa arenor förväntas studenten utveckla och inneha en tydlighet i sitt ledarskap. Det innebär att hen ibland, med bibehållen respekt för individen, måste kunna sätta gränser. Förmågan att kunna leda och samla olika konstellationer av grupper är av stor betydelse. Denna förmåga handlar till stor del om att kunna balansera sitt ledarskap beroende på elevers skilda behov och förutsättningar, men också på vad olika situationer kräver. Den vuxnes förhållningssätt påverkar elevers förståelse och respekt för omvärlden. Därför är alla som arbetar i fritidshemmet och i skolan viktiga förebilder som noga måste välja hur man definierar och kommunicerar sin auktoritet och sitt ledarskap.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Hur visar studenten att hen tar på sig ledarskapet?
- Hur kombinerar studenten ett tydligt ledarskap med bibehållen respekt för eleverna?
- På vilket sätt visar studenten följsamhet i sitt ledarskap beroende på elever och situation?
- I vilka situationer har studenten svårare/lättare att visa ledarskap?

Analytisk/Reflekterande kompetens

	A₁ Kunna identifiera och reflektera kring olika bedömningsformer som är lämpliga för eleverna och som är anpassade till lärandemålen.
Underkänd	Studenten identifierar inte och reflekterar inte kring olika bedömningsformer som är lämpliga för eleverna och som är anpassade till lärandemålen.
Godkänd	Studenten visar förmåga att, utifrån en syntes av teoretiskt vetande och praktiska erfarenheter, kunna välja olika bedömningsformer som tar hänsyn till elevgruppens förutsättningar att nå lärandemålen.

Lärare reflekterar mer eller mindre över sin undervisning. Att arbeta med elevers lärande och utveckling innebär med nödvändighet att vara en reflekterande praktiker så att så många elever som möjligt kan nå lärandemålen. Studenten visar medvetenhet om hur komplext arbetet kring bedömning är och visar kunskap om olika bedömningsformer för att kunna utveckla sin undervisning och bedömningspraktik.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Vilken kunskap om olika bedömningsformer uttrycker studenten?
- På vilket sätt ställer studenten frågor om olika bedömningsformer i det praktisk-estetiska ämnet?

	<p>A2 Kunna planera, genomföra och utvärdera i vilken utsträckning målen med undervisningen har uppnåtts.</p>
<p>Underkänd</p>	<p>Studenten reflekterar inte över gjorda erfarenheter kring planering, genomförande och utvärdering av undervisningen och använder inte dessa erfarenheter i nya situationer.</p>
<p>Godkänd</p>	<p>Studenten visar förmåga att reflektera över gjorda erfarenheter kring planering och genomförande och utvärdering av undervisning samt hur dessa kan ligga till grund för fortsatt undervisning. Studenten kommunicerar sina gjorda erfarenheter, kopplar dem till egna förklaringsmönster och förmår samtidigt se det ur olika perspektiv; ”Man skulle också kunna se det så här...”. Studenten diskuterar vad den egna förståelsen av verksamheten innesluter respektive utestänger. Studenten visar förmåga att reflektera och utvecklas med grund i gjorda erfarenheter.</p>

Målet handlar om att vikten av att utvärdera i vilken utsträckning målen med undervisningen har uppnåtts. Lärare reflekterar över den egna undervisningen utifrån en syntes av gjorda erfarenheter och teoretisk kunskap. Det innebär att studenten motiverar sina handlingar kring planering, genomförande och utvärdering av undervisning samt identifierar vad som behöver utvecklas för att eleverna ska nå lärandemålen.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Visar studenten kunskap om planering, genomförande och utvärdering av undervisning?
- Kan studenten identifiera vad som behöver utvecklas för att eleverna ska nå lärandemålen?

Egna anteckningar:

Linnéuniversitetet

391 82 Kalmar / 351 95 Växjö
Telefon 0772-2880 00
Lnu.se/lararutbildning

Lnu.se